

Εθνικό
Αρχαιολογικό
Μουσείο

23ο
Δημοτικό
Αθηνών

Αρχαία
μουσικά
όργανα

Συμμετέχοντες

Σχολείο: 23^ο Δημοτικό Αθηνών

Τάξη: Δ΄

Αριθμός μαθητών: 17

Αριθμός παλιννοστούντων / αλλοδαπών μαθητών: 11

Χώρες προέλευσης των παλιννοστούντων/αλλοδαπών μαθητών: Αλβανία, Ουκρανία, Μολδαβία, Λίβανος.

Προφίλ μαθητών και μαθητριών: Η πλειοψηφία των αλλοδαπών μαθητών της τάξης είναι γεννημένοι στην Ελλάδα (πλην 2 μαθητριών από τον Λίβανο), οπότε μιλούν σχετικά καλά ελληνικά.

Μέσα στην τάξη δεν υπάρχει καμία αντιπαλότητα που να οφείλεται στη διαφορετική καταγωγή. Υπάρχουν οι συνηθισμένες αντιπαλότητες των μαθητών αυτής της ηλικίας. Η συνεργασία τους στο συγκεκριμένο πρόγραμμα ήταν εποικοδομητική.

Ονόματα εκπαιδευτικών: Ιωάννα Κωνσταντίνου, Αικατερίνη Πανταζοπούλου (μουσικός).

Μουσείο: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Εκθέματα που έγιναν αντικείμενο διαπραγμάτευσης:

Συλλογή Αγγείων και Μικροτεχνίας

Συλλογή Χαλκών

Συλλογή Γλυπτών

Ονόματα εκπροσώπων του μουσείου: Μαρία Σελέκου (αρχαιολόγος), Νίκος Ξανθούλης (μουσικολόγος - συνθέτης).

Στόχοι

Γνωστικοί- παιδαγωγικοί:

- να αντλήσουν τα παιδιά πληροφορίες για τα αρχαία μουσικά όργανα, έχοντας τη δυνατότητα απτικής επαφής με αντίγραφα αρχαίων ελληνικών μουσικών οργάνων: λύρα, αυλό, μονοκάλαμη σύριγγα, σείστρο, κύμβαλα, ρόπτρον και τύμπανο. Επίσης, να αντλήσουν πληροφορίες για τον τρόπο που παίζονταν και για τους ήχους που παρήγαγαν, μέσα από την εκτέλεση αρχαίων μουσικών κομματιών (Επιτάφιος Σεικίλου, 1ος Πυθικός Ύμνος Πινδάρου) από μουσικολόγο-συνθέτη με συνοδεία ανακατασκευασμένης αρχαίας λύρας,

- να συγκρίνουν τα αρχαία με τα σημερινά μουσικά όργανα των χωρών καταγωγής τους και να διαπιστώσουν τη διαχρονικότητα και τη διαπολιτισμικότητά τους,
- να διακρίνουν τα είδη των μουσικών οργάνων (έγχορδα, πνευστά και κρουστά),
- να ερευνήσουν και να τα παρατηρήσουν από κοντά τα αρχαία μουσικά όργανα μέσα από τα εκθέματα του μουσείου με τη βοήθεια εκπαιδευτικού φυλλαδίου,
- να κατανοήσουν τη σημασία της μουσικής στην αρχαία Ελλάδα, με ποιες πτυχές της ζωής του αρχαίου, αλλά και του σημερινού ανθρώπου συνδέεται, τη διαχρονικότητα και διαπολιτισμικότητα της μουσικής,
- να κατανοήσουν την κοινή πορεία των ανθρώπων μέσα στους αιώνες,
- να αναπτύξουν τις δημιουργικές τους ικανότητες: να σχεδιάσουν, να οργανώσουν και να υλοποιήσουν έναν μουσικό διαγωνισμό με συνοδεία αρχαίων και σύγχρονων μουσικών οργάνων.

Συναισθηματικοί:

- να ενισχυθεί η αυτοπεποίθηση των παιδιών για τη δική τους ταυτότητα,
- να αποκτήσουν ομαδικό πνεύμα συνεργασίας μέσα από την κατανομή εργασιών,
- να νιώσουν χαρά και ικανοποίηση από την ομαδική έρευνα.

Κινησθητικοί:

- να κινηθούν ελεύθερα στο χώρο και να μάθουν να προσανατολίζονται σε ένα μουσείο,
- να απαγγείλουν μουσικά κομμάτια και να τα συνοδεύσουν με αρχαία και σύγχρονα μουσικά όργανα και με χορευτικές κινήσεις.

Σύνδεση με Πρόγραμμα Σπουδών

Το παρόν εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνδέεται με το Πρόγραμμα Σπουδών της Ιστορίας και της Μουσικής.

Δράσεις

Σάββατο, 11/1/2014: Ημερίδα της υποδράσης 9.5 «Εκπαιδευτικές Επισκέψεις των Μαθητών» της Πράξης «Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλινοστούντων Μαθητών» στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών και πρώτη συνάντηση της εκπαιδευτικού με την αρχαιολόγο του μουσείου.

Πέμπτη, 23/1/2014: Τηλεφωνική επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και αρχαιολόγου για τον καθορισμό συνάντησης.

Τετάρτη, 12/2/2014: Επίσκεψη της εκπαιδευτικού στο μουσείο για ενημέρωση σχετικά με το πρόγραμμα. Ξενάγηση στις μόνιμες συλλογές του μουσείου με αντικείμενα-εκθέματα που σχετίζονται με τη μουσική και παράδοση πληροφοριακού υλικού σε ηλεκτρονική μορφή.

Φεβρουάριος 2014:

- Οι μαθητές παρακολούθησαν ντοκιμαντέρ της εκπαιδευτικής τηλεόρασης με τίτλο « Αρχαίων ήχων αρμοσες».
- Σε συνεργασία με την καθηγήτρια μουσικής του σχολείου οι μαθητές ξεκίνησαν να μαθαίνουν ένα ουκρανικό τραγούδι.
- Κάθε Τετάρτη, στο πλαίσιο του μαθήματος της εικαστικής αγωγής, οι μαθητές άκουγαν μουσική από αρχαία όργανα και ζωγράφιζαν τα όργανα που άκουγαν.
- Στις 21/2/14 πραγματοποιήθηκε εκπαιδευτική επίσκεψη στην έκθεση «Αρχαία Μουσικά Όργανα» (Κοτσανάς – Δήμος Γαλατσίου). Δύο μουσειοπαιδαγωγοί υλοποίησαν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Οι μαθητές παρακολούθησαν δύο θεατρικά δρώμενα («Η ιστορία της Σύριγγας και του Πάνα» και « Ερμής και Απόλλωνας-Η γέννηση της λύρας»). Περιεργάστηκαν από κοντά τα αρχαία μουσικά όργανα, ζωγράφισαν ο καθένας το όργανο που του έκανε εντύπωση και έπαιξαν ένα παιδαγωγικό παιχνίδι. Χωρίστηκαν σε ομάδες και, μετά από συζήτηση πάνω σε μια εικόνα αγγείου, παρουσίασαν η μια ομάδα στην άλλη τα συμπεράσματά τους σε μορφή τραγουδιού.

Παιχνίδι κατά την επίσκεψη στην έκθεση «Αρχαία Μουσικά Όργανα» (Κοτσανάς – Δήμος Γαλατσίου)

Μάρτιος 2014:

- Το πρώτο δεκαήμερο του Μαρτίου οι μαθητές έφεραν είδη μουσικής από τις χώρες καταγωγής τους και ακούγαμε, σχολιάζοντας τα διαφορετικά είδη καθώς και τις ομοιότητες των μουσικών ακουσμάτων.
- Οι μαθητές γνώρισαν την εξέλιξη της ελληνικής μουσικής μέσω ενός ψηφιακού δίσκου (cd) που περιείχε μουσικούς ύμνους από την αρχαιότητα και το Βυζάντιο, εκκλησιαστικούς ύμνους και δημοτικά τραγούδια και μέσω ενός δεύτερου ψηφιακού δίσκου της Μαρίζας Κωχ («Η γοργόνα ταξιδεύει τον μικρό Αλέξανδρο») που περιείχε αντιπροσωπευτικά τραγούδια από όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, από την Κύπρο και τη Μικρά Ασία.
- Κατασκευές τυμπάνων και πολυκάλαμων συρίγγων από όλους τους μαθητές με απλά υλικά, όπως καλάμια, κεσέδες γιαουρτιού κ.λπ.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες κατασκευάζουν όργανα στην τάξη με απλά υλικά

Οι μαθητές και οι μαθήτριες δοκιμάζουν τα αυτοσχέδια μουσικά όργανά τους

- Με τη βοήθεια της μουσικού του σχολείου οι μαθητές έφτιαξαν κάρτες με ζωγραφισμένα μουσικά όργανα όλων των ειδών. Με τις κάρτες αυτές έπαιζαν παιχνίδι παρόμοιο με το 'Υπό'.
- Στις 28 Μαρτίου 2014 στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο πραγματοποιήθηκε εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «Αρχαία μουσικά όργανα», διάρκειας 2.30 ωρών (10:00- 12:30).

Βασικός στόχος του προγράμματος ήταν η γνωριμία των παιδιών με τα αρχαία μουσικά όργανα μέσα από εκθέματα του Μουσείου. Αναλυτικά, η υποδοχή των παιδιών έγινε στην είσοδο του Μουσείου και τα παιδιά, διασχίζοντας ένα μεγάλο τμήμα της Συλλογής των Γλυπτών, συγκεντρώθηκαν στην Αίθουσα 55 της

Συλλογής Αγγείων και Μικροτεχνίας. Η πρώτη ακουστική και οπτική επαφή με την αρχαία ελληνική μουσική πραγματοποιήθηκε στη διάρκεια του μικρού αυτού περιπάτου, όταν τα παιδιά σταμάτησαν για 2 λεπτά στην αίθουσα 28 της Συλλογής Γλυπτών για να παρακολουθήσουν ένα καλλιτεχνικό δρώμενο: 1^{ος} Πυθικός Ύμνος Πινδάρου με συνοδεία ανακατασκευασμένης αρχαίας λύρας.

Στην αίθουσα 55 η αφόρμηση για την έναρξη του προγράμματος δόθηκε από το άκουσμα ενός αρχαίου μουσικού κομματιού, του Επιτάφιου του Σεικίλου, εκτελεσμένου από τον μουσικολόγο-συνθέτη Ν. Ξανθούλη με συνοδεία ανακατασκευασμένης αρχαίας λύρας. Στη συνέχεια, τα παιδιά είχαν τη δυνατότητα να πιάσουν αντίγραφα από αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα: λύρα, αυλό, μονοκάλαμη σύριγγα, σείστρο, κύμβαλα, ρόπτρον και τύμπανο. Συνέλεξαν πληροφορίες για τον τρόπο κατασκευής, τα υλικά και για τον τρόπο με τον οποίο παίζονταν, και τα συνέκριναν με τα σημερινά. Με τον διάλογο και τη χρήση εποπτικού υλικού (πλαστικοποιημένες εικόνες αγγείων) ενημερώθηκαν για τη λειτουργία της μουσικής στην αρχαία Ελλάδα και τη συνέκριναν με τη σημερινή εποχή.

Απτική επαφή με αντίγραφα αρχαίων μουσικών οργάνων στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο: τα κρόταλα

Κατόπιν, χωρισμένα σε τρεις ομάδες πραγματοποίησαν έρευνα στον εκθεσιακό χώρο με τη βοήθεια εκπαιδευτικού φυλλαδίου στις συλλογές αγγείων και μικροτεχνίας, χαλκών και γλυπτών. Ως μικροί αρχαιολόγοι προσπάθησαν να αναγνωρίσουν αρχαία μουσικά όργανα στα εκθέματα του μουσείου (αγγεία, ειδώλια, χάλκινα και μαρμάρινα αντικείμενα).

Έρευνα στις συλλογές του μουσείου με εκπαιδευτικά φυλλάδια

Μετά το τέλος της έρευνας επέστρεψαν στην αίθουσα 55 και παρουσίασαν τα αποτελέσματα της έρευνά τους: κατηγοριοποίησαν τα αρχαία μουσικά όργανα σε κρουστά, πνευστά και έγχορδα χρησιμοποιώντας έναν μεταλλικό πίνακα με τις τρεις κατηγορίες και δέκα μαγνητάκια με διαφορετικά αρχαία μουσικά όργανα. Παράλληλα, σε έναν λευκό πίνακα τα παιδιά κατέγραψαν τα ονόματα παρόμοιων σημερινών μουσικών οργάνων από τις χώρες προέλευσής τους διαπιστώνοντας τη διαπολιτισμικότητά τους.

Καταγραφή σημερινών μουσικών οργάνων από τις χώρες προέλευσης των παιδιών

ΛΥΡΑ Υρ. Lyra -Υκροίνα -πορτακι λύρα LIR	ΚΙΘΑΡΑ -δοκιδοι -πιτζαν -εφτελι -βιλεκοί	ΑΡΠΑ -αμπαλα -SHAI'PERI	ΠΑΝΔΟΥΡΑ -ΡΑΝΔΙΚΑ -πανδουρα -flaut	ΣΑΛΠΙΓΓΑ -ΛΑΙΚΑ -δρυφα -Σκιπ -سول	ΣΕΙΣΤΡΟ -ΟυρΓαμ -غبار
ΑΥΛΟΣ -ΦΛΑΚΤΙ -κλαρινέτο -φλογίρα -ᾠφίρα -paccbia	ΚΥΜΒΑΛΑ -ᾠρα -μαρίκα -Κυμβ		ΤΥΜΠΑΝΟ -Τιμπακ -ΤΙΒΑΝ -δαραρμ -Αφρική -Defi	ΜΟΝΟΚΑΛΑΜΟΣ ΣΥΡΙΓΓΑΣ -سفرات -φουαρμ -Μενταλ	

Ο πίνακας καταγραφής των μουσικών οργάνων

Το τελευταίο στάδιο του προγράμματος πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του μουσείου, όπου σχεδιάστηκε και εκτελέστηκε μουσικός διαγωνισμός. Οι μαθητές και οι μαθήτριες σε ρόλο αρχαίων και σύγχρονων μουσικών χωρίστηκαν σε τρεις ομάδες: 1) Η πρώτη ομάδα συνέθεσε και εκτέλεσε ένα αρχαίο μουσικό κομμάτι με συνοδεία αντιγράφων αρχαίων μουσικών οργάνων. Τα παιδιά έγραψαν έναν Ύμνο που τον αφιέρωσαν στη θεά Αθηνά, φόρεσαν χιτώνες και με τη συνοδεία της λύρας (που ερμηνεύτηκε από τον Ν. Ξανθούλη) και τεσσάρων αντιγράφων αρχαίων μουσικών οργάνων (λύρα, τύμπανο, σείστρο, ρόπτρον και κύμβαλα που παίχτηκαν από τα παιδιά) έλαβαν μέρος στον μουσικό διαγωνισμό. 2) Η δεύτερη ομάδα εκτέλεσε ένα σύγχρονο παραδοσιακό μουσικό κομμάτι από την Ουκρανία με συνοδεία ενός παραδοσιακού μουσικού οργάνου από τις χώρες προέλευσης των παιδιών (τουμπερλέκι) και της αρχαίας λύρας. 3) Η τρίτη ομάδα αποτελούνταν από τους «αρχαίους» και σύγχρονους κριτές. Ακολούθησε ψηφοφορία και οι «αρχαίοι» κριτές μαζί με τον επώνυμο άρχοντα απέδωσαν το βραβείο, ένα δάφνινο στεφάνι και ένα πουγκί με τάλαντα, στον νικητή από την ομάδα των σύγχρονων χρόνων.

Μουσικός διαγωνισμός: οι ομάδες

Δράση με διαπολιτισμικό χαρακτήρα:

Στο σχολείο οι μαθητές :

- ήρθαν σε επαφή με μουσικές από τους τόπους καταγωγής όλων των συμμαθητών τους,
- έμαθαν το ουκρανικό τραγούδι «ροζτριαγάιτε χλόπτσκι κόνεγ»,
- κατέγραψαν τις ξένες ονομασίες των μουσικών οργάνων στη μητρική τους γλώσσα.

Στο μουσείο τα παιδιά αναζήτησαν μουσικά όργανα των χωρών καταγωγής τους, τα συσχέτισαν με τα αρχαία και τα κατέγραψαν σε έναν λευκό πίνακα κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Επίσης, στο τελευταίο στάδιο του προγράμματος σχεδίασαν και εκτέλεσαν ένα παραδοσιακό μουσικό κομμάτι από την Ουκρανία με συνοδεία παραδοσιακού μουσικού οργάνου χώρας προέλευσης των παιδιών (τουμπερλέκι) και ένα αρχαίο μουσικό κομμάτι με συνοδεία αντιγράφων αρχαίων μουσικών οργάνων (λύρα, τύμπανο, σείστρο, ρόπτρον και κύμβαλα).

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

- Προετοιμασία της επίσκεψης
- Διαδραστικότητα
- Βιωματική ενεργητική εμπλοκή
- Ομαδικότητα – συνεργασία
- Πρωτοβουλία – αυτενέργεια
- Φιλικό περιβάλλον
- Οικειοποίηση και μοίρασμα της γνώσης
- Εκμετάλλευση της παιδικής εμπειρίας. Σύνδεση με προσωπικά βιώματα. Ανάκληση προηγούμενων εμπειριών.
- Δημιουργική έκφραση
- Ασφαλές συναισθηματικό κλίμα
- Εκμετάλλευση της φαντασίας και του συναισθήματος
- Κινητοποίηση των αισθήσεων

- Παρατηρητικότητα
- Σταδιακή παροχή πληροφοριών και πλαισιωμένη γνώση
- Διαπολιτισμικότητα
- Σημασία του χώρου
- Ευχάριστη- ψυχαγωγική διάθεση

Αξιολόγηση

Το πρόγραμμα στο μουσείο κράτησε το ενδιαφέρον των μαθητών και μαθητριών για όση ώρα διήρκεσε. Μάλιστα ο αρχικός σχεδιασμός προέβλεπε διάρκεια προγράμματος 2 ωρών, αλλά η εκτέλεσή του διήρκεσε μισή ώρα περισσότερο, λόγω του ενθουσιασμού των παιδιών για αυτό το οποίο έκαναν.